

I. C. GUPTA and K. N. PAHWA

**International Research on Saline Irrigation Water,
an Annotated Bibliography 1950–1980**(Bibliográfia a sós vizekkel történő öntözésről)
Agricole Publishing Academy, New Delhi, India, 1981

1978-ban jelent meg I. C. GUPTÁNAK és K. N. PAHWANAK egy bibliográfiai összefoglalója, amely az indiai szikes talajokkal kapcsolatos 100 éves kutatást foglalta össze A „Century of Soil Salinity Research in India” címen. Ez a könyv folyóiratunk 27. kötetében (1978) No. 3–4. az 515–516. oldalon ismertetésre került.

1981-ben a szerzők újabb bibliográfiát publikáltak, melynek témájául a sós vizekkel történő öntözéssel kapcsolatos nemzetközi kutatásoknak az összefoglaló ismertetését tűzték célul, az utóbbi harminc év vonatkozásában.

A téma olyan, amelynél aktuálisabbat keveset lehetne találni, hiszen az öntözések terjedésével és a növényi produktum növelésének igényével párhuzamosan egyre élesebben vetődik fel az öntözővizek minőségének ill. sótartalmának kérdése. Sajnálatosan éppen azokban az övezetekben, arid és szemi-arid területeken, ahol az öntözés a mezőgazdaság szempontjából létkérdés, az öntözésre használható vizek minősége korántsem kedvező.

Ezért mindinkább keresik azokat az eljárásokat, amelyek segítségével a nagy sótartalmú vizeket bizonyos körülmények között öntözésre fel lehet használni, esetleg javításuk útján.

A javítás fizikai vagy kémiai úton történik, és egyre növekszik azoknak a területeknek a kiterjedése, ahol ezekkel a problémákkal szembetalálkozunk. Számos nemzetközi értekezés és más rendezvény választotta témájául a sós vizekkel történő öntözés kérdéseit, és mindenképpen indokolt, hogy az érdekeltek rendelkezésére álljon egy olyan bibliográfia, ahol az a tárgykörben végzett kutatások együtt találhatóak. Ezért csak helyeselni lehet a szerzők

törekvését, akik elsőnek bocsájtanak közre egy ilyen összefoglaló munkát.

A szerzők könyvüket úgy állították össze, hogy a bevezetések és hibajegyzék után a dolgozatok vagy könyvek első szerzőjének alfabetikus rendjében sorolják fel a műveket. Ez a felsorolás képezi a könyv közel kilenc-tized részét, és az alfabetikusan felsorolt és rövid ismertetéssel ellátott forrásművek sorszámot is kapnak. Ezután következik egy rövid felsorolás, amely valószínűleg a lapzárta után megjelent, vagy más módon az előzőekből kinaradt dolgozatok, ill. könyvek rövid ismertetését tartalmazza. Ez sorszám szerint csatlakozik az előző részhez.

Fentieket követi egy jelmagyarázat, amely a felhasznált és az egyes nyelvekre vonatkozó rövidítéseket tartalmazza. Ebből megállapítható, hogy 19 nyelven jelentek meg azok a dolgozatok, amelyekről a bibliográfiában ismertetés található. Ezek közt a magyar nyelv is szerepel.

A névmutató, amely az ismertetések szerint ABC sorrendben tartalmazza a szerzők jegyzékét, igen részletes és kiterjedt. Itt is érdemes megemlíteni, hogy számos magyar szerző is szerepel a jegyzékben.

Sajnos a szerzők minden törekvése ellenére sem sikerült a névmutatót teljessé tenni, sőt olyan jelentős szakemberek neve és ezáltal művei is hiányoznak, mint a jugoszláv MILKOVIC és PLAMENAC, a szovjet JEGOROV és RABOCSEV vagy a perui ZA-VALETA. Ezek mellett számos más, a témakörben ismert szerzőt is hiányolhatunk. Olyan hiba is előfordul a névjegyzékben, mint a 365. oldalon, ahol ugyanazt a szerzőt, A. MAIANUT két név alatt is feltüntetik.

A névmutatót követően tárgymutatót is tartalmaz a könyv, ahol több, mint 20

különböző tárgykörbe sorolja a bibliográfia anyagát. Ezek közül néhányat tematikailag, néhányat pedig geográfiailag szed alcsoportba, így pl. a „kémiai összetétel” tárgynál az egyes országok (Magyarország is) szerepelnek, míg a „növényekre való hatás” címszónál a különböző növényfajok vannak feltüntetve.

A „talaj tulajdonságai” címszónál a kémiai, fizikai, mikrobiológiai és egyéb tárgykörök képezik az alcsoportokat, míg a talajok használatánál a különböző javítási módszerek: drenázs, műtrágyázás és egyéb tulajdonságok szerepelnek alcsoportként. Ez a csoportosítás logikailag elfogadható, mégis egyes esetekben kissé nehézkes, ill. ellentmondó.

A tárgyjegyzéket a források jegyzéke követi, amelyekben a szerzők felsorolják azokat a folyóiratokat, amelyeknek anyagát alapul vették munkájukban. Ezek között több magyar folyóiratról is szó esik. Sajnos nem teljesen hibátlan az anyagnak ez a része sem, mert a Poeszvedenie-t nem Leningrádban adják ki, mint az a jegyzékben szerepel, hanem Moszkvában.

A forrásmunkák indexében különböző szimpóziumi és szemináriumi anyagok is feltüntetést nyertek, továbbá beszámoló jelentések, ill. könyvek, könyvrészletek is. Ez a felsorolás különösen azért hasznos, mert az olvasó megismerkedhet azokkal a rendezvényekkel, amelyek az utóbbi időben a sós vizek öntözésre való felhasználásával kapcsolatban kerültek sorra. Ugyanez az előny a könyvek felsorolásánál is érvényes, azonban sajnos a felsorolás igen szegényes, mert csak kilenc könyvet sorol fel, pedig a témakörrel kapcsolatos könyvek száma ennek többszöröse.

A szimpóziumi anyagok közül hiányzik a Texasban 1976-ban megtartott „Managing Saline Water for Irrigation” c. szimpóziium kiadványa. Szerepel viszont ez, mint könyvrészlet hibás címmel. A több, mint 600 oldalas szimpóziumi beszámoló egyik olyan összefoglaló könyv e témában, amit semmiképpen sem lett volna szabad könyvrészletként feltüntetni, hanem a könyvek vagy szimpóziumi anyagok között. Végül egy ún. geográfiai indexet is tartalmaz a könyv, amelyben az egyes országok szerint vannak felsorolva a hivatkozott munkák sorszámai. A felsorolt 53 ország között hazánk is szerepel elég jelentős számú munkával. Sajnos ebben a kis részben található a legtöbb hiba. Így pl. a

309-es hivatkozás nem német, hanem holland szerzőt illet, ellentétben a geográfiai index-el. Annak ellenére, hogy nagyszámú ország óriási anyagát dolgozták fel a szerzők, mégis kimaradtak a geográfiai indexből olyan, a témakörben fontos országok, mint Peru vagy Portugália, ahol pedig a tárggyal kapcsolatos problémák jelentősek, és számos kitűnő szakember írt ezekről több helyen is.

Ugyancsak hibául róható fel, hogy Németország és Korea esetében a szerzők nem tüntetik fel, hogy tulajdonképpen melyik német, ill. koreai államról van szó.

Sajnos a geográfiai jegyzékben ZIVKOVIC, két hivatkozott dolgozata ellenére csak egyszer szerepel, akkor is szovjet szerzőként, közismert pedig, hogy a nemrég elhunyt ZIVKOVIC novi-sad-i jugoszláv volt.

A hibák és tévedések természetesen nem jelentik azt, hogy a munka ne lenne hasznos, sőt jelentős. Ilyen nagy számú, összesen 884 irodalmi forrás rendszerezése és referálása, természetesen nem történhet anélkül, hogy kisebb hiányosságok és tévedések ne csúsznának bele. A munka nagy érdeme, hogy különösen az újabb könyveket és dolgozatokat részletesen ismerteti, és nemcsak egy általános képet ad a dolgozatok tárgyáról, hanem azok tényanyagát, kísérleti körülményeit és adataik leglényesebbjeit is igyekszik tárgyalni.

A néhány geográfiai tévedés és hiba ellenére a könyv képet ad arról, hogy az adott kérdés hogyan áll világviszonylatban, melyek azok az országok, ahol több, és melyek azok, ahol kevesebb tapasztalattal rendelkeznek. Kiemelkedő mennyiségben ismeretik a szerzők a cikkeket India, az Egyesült Államok és a Szovjetunió vonatkozásában, ami tulajdonképpen a jelenlegi adott helyzetnek meg is felel.

A könyv ajánlható nemcsak a talajtani kutatók részére, hanem az öntözéssel, szikjavítással foglalkozó gyakorlati specialista részére is, de emellett ugyancsak hasznos segítséget nyújthat az öntözések, lecsapolások és az ezzel kapcsolatos gazdasági problémák, tervezések, döntések végrehajtásánál.

SZABOLCS ISTVÁN

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1981. március 20.